

RZ 28A

NPU UOP Praha

454564010794

ČP. 465/I

RESTAURÁTORSKÝ
PRŮZKUM FASÁDY DOMU
U PĚTI KORUN.

*

Historie a současný stav

Fasáda domu

Barevnost fasády

Stav fasády
a kamenného portálu

Návrh barevného řešení.

Chemický průzkum

Fotodokumentace.

*

vypracoval

Doc. Petr Siegl, ak. soch.

ve spolupráci s

ing. Barborou Hřebíčkovou,
Martinem Širokým a Petrem Gombošem

1995

Historie a současný stav --

Z historických pramenů víme, že dům "U pěti korun" v Melantrichově ulici dříve zvané "Junšova" také "Kunšova" po Kunšovi z Bělovic, který byl významný a čelný představitel města Tábora, po bitvě u Ústí, dne 16.června 1426 se stává prvním hejtmanem Sirotků. V 17.století byla tato ulice přezvána po prodejnách síry na Sirovou (Sirkovou). Dnešní pojmenování pochází po známém knihtiskaři Jiřím Melantrichovi Rožďalovském z Aventina.

Dům "U pěti korun" je mohutný vysoký dům se dvěma menšími a ve středu s jedním větším štítem nad atikou, v průčelí jsou reliéfy s pěti korunami. Na mohutných vratech je letopočet 1615, ačkoli přízemní podlaží s klenbami jsou původu staršího. Z historie domu víme, že okolo roku 1400 se zde prodávala "U Šimona z Plzně", medovina.

Fasáda domu

Raně barokní fasáda domu je dělena na tři podlaží s korunní římsou, nad níž jsou tři osé štíty. Po stranách jsou to štíty s volutovými křídly, uprostřed s obelisky. Ve středové části atikového štítu jsou umístěny tři niky ukončené konchou, kterou pokrývá mušle. Okenní otvory ve spodní části atiky jsou opatřeny špaletovým orámováním oken. Okenní špalety jsou z hrubozrnného křemičitého pískovce, nejspíše ze žehrovičské lokality, omítnuté štukem nevysoké profilace.

V prvním patře jsou okna opatřena konzolovou římsou a profilovanými špaletami. Součástí výzdoby okna je reliéfní vlys s rostlinným motivem a maskou lva, umístěný pod římsou mezi konzolami. Okenní výzdoba je provedena ve štukové omítce. Mezi prvním a druhým patrem se nachází domovní znamení, zobrazené reliéfním zpracováním symbolů pěti korun, které jsou navíc čtvercově orámovány dekorativním akantovým motivem. Po levé pohledové straně fasády je dochováno cihlové zdivo, které pochází z dřívějšího slohového období. Na obou stranách fasády domu vystupuje aramované nároží zdůrazněné bosáží, jež se na pravé pohledové straně vertikálně prohýbá a navezuje v 20 stupňovém úhlu na sousední fasádu domu.

Kamenný portál římsového edikulového typu je opatřen vlysem ve kterém jsou lví hlavy a nad pilastry je triglyf. Otvor portálu tvoří plný oblouk (půlkruhový). Hlavní klenák portálu je opatřen maskaronem. Celý portál je vytvořen z hrubozrnného křemičitého pískovce žehrovičského typu. Pilastry jsou z poloviny své hmoty dotvořeny ve vápeno-cementovém materiálu.

Barevnost fasády

Celá fasáda je vytvořena z vápenné omítky, která však byla v minulosti upravována a ošetřována mnohými vysprávkami a překryty. Takto vznikly různé charaktery vrstev a nátěrů, jež měly i různou barevnost. V zásadě lze považovat za základní barevnost fasády omítku na níž byl aplikován vápenný nátěr světle šedo-modro-zeleného odstínu.

Promísením modré barvy (šmolky) a žlutého pigmentu, běloby či lépe bělosti vápenného hydrátu a křihové vody vznikl barevný tón, který oproti současnosti působil poněkud zářivěji. Působením chemické reakce včetně klimatických podmínek se změnil i ovlivnil barevný akcent, v současnosti působící vybledle modrošedavou barevností.

Na fasádě se dochovalo množství barevných vrstev nestejněměrně zastoupených v různých patrech domu. Nejvíce se jich zjistilo v nejnižších patrech domu.

Nepůvodní barevné odstíny nejbližše původní omítkové vrstvě jsou pigmentovány různými minerály. Mezi vrstvami se nacházejí, jak dokládá chemický rozbor depozity nečistot, které oddělují jednotlivé barevné vrstvy. Pojivem vrstev je hydroxid vápenatý, jenž vytváří s pojivem omítky základní materiál. Hydroxid vápenatý určuje jistou změnu barevnosti, způsobenou vlastní chemickou reakcí, ale také dlouhodoběji trvajících chemickými procesy, a proměňuje tak základní barevnost vrstev.

Vedle již zmíněné barevnosti fasády byly zjištěny další barevné vrstvy na okenních špaletách a dekorativním orámování domovního znamení pěti korun. Barevnost okenních šambrán spočívá především v použití okru světlého (strana 12, vrstva 2) s příměsí žlutého okru. Poněkud červeněji působí pigmentace vrstvy 3 (strana 11), která je ze sondy z dekorativního orámování domovních znamení. Obsahuje vedle okru tmavého i příměs sieny pálené. Na dalších odebraných sondách z okenních špalet je také dochován světlý okr. V dalších historických vrstvách se vyskytuje i příměs terakoty (antukové příměsi), jež upravuje barevnost do načervenalého tónu. (strana 15, vzorek 5a).

Stav fasády a kamenného portálu

Celkový charakter fasády působí zanedbaným dojmem. Na některých místech se projevují tektonické změny, které jsou z části zaviněny statickými poruchami zdiva, a zčásti fyzikálními změnami omítkové směsi. Omítka fasády působí kompaktním dojmem, při restaurátorském průzkumu prováděném z vysokozdvíhného mechanického zařízení se neprokázalo znatelné odtržení omítky od zdiva.

Z hlediska zamýšlené obnovy fasády domu je nutné upozornit na nutnost zvýšeného zájmu o uchování, a odborné restaurátorské ošetření štukové výzdoby fasády, zvláště v části, kde se nachází domovní znamení.

Určit barevnost omítky fasády ve dvoře domu díky množství omítkových překrytů je problematické. Barevné vrstvy převážně složené z vápenných nátěrů s pigmentací okru světlého. Při restaurování orámování bude nutné provést rozbor vrstev i prostoru uvnitř jeho středové části.

Kamenné prvky okenních šambrán jsou podle restaurátorského průzkumu ve spodní části podokenních říms značně devastované a v minulosti již doplňované.

Kamenný portál je v římsové části devastovaný a projevuje se značným výskytem koroze kamenného materiálu. Portál je proveden v hrubozrnnějším křemičitém pískovci obdobného

charakteru, jako další kamenné prvky užitě na fasádě. V pilastrové části je z dřívější doby doplněn vápeno-cementovou maltovinou, které je dostatečně kompaktní s kamenným originálem. Celkové znečištění portálu je značné a pouhou obhlídkou zde byl zjištěn výskyt solí včetně jejich krystalizace.

Tato část památky si také zaslouží odpovědný restaurátorský zásah, zaměřený na odsolení kamene a následnou konzervaci odpovídajícími konsolidačními prostředky.

Návrh barevného řešení

Barevnost fasády je svým způsobem netypická a její historický vývoj lze vyvodit z fragmentálních vrstev, které prokázaly sondy. Nepochybně, jak již bylo uvedeno výše, barevnost nátěrů byla ovlivněna chemickými a fyzikálními vlastnostmi nátěrů. Použití daného technologického postupu vytvářelo podmínky pro určité změny v barevnosti. Proto je nutné zvážit určité projasnění barevného tónu.

Fasáda domu s největší pravděpodobností měla světle zelenomodrý odstín a světle okrové špalety oken. Áramované nároží bylo svou barevností o tón tmavší než plocha fasády. Vzhledem k možnému výkladu barevnosti vrstev lze také uvažovat o tom, že první barevný akcent byl vytvořen samotnou barevností omítky, která je světle okrová. Pozdější nátěry prokazatelně ukazují i na okr světlý a okr tmavý s příměsí červeně.

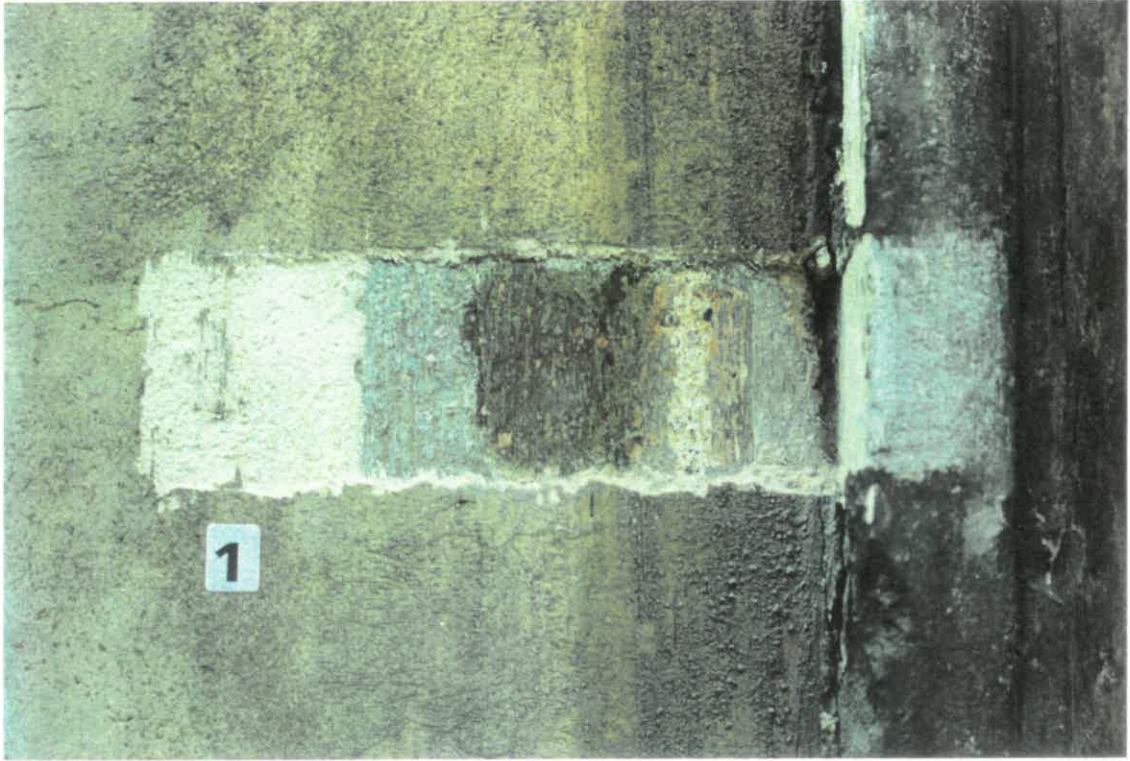
Domovní znamení a štuková výzdoba okenních špalet, říms a konzol by měla svojí barevností odpovídat původní barevné rozmalbě. Přes provedený průzkum je nutné v začátku restaurátorských prací provést základní ošetření spočívající v postupném sejmutí barevných vrstev. Na začátku i v průběhu restaurátorských prací je nutné provádět průběžné konzultace s přizvanými odborníky památkové péče.

Vzhledem k současné nedostupnosti materiálů používaných v historických technologiích lze uvažovat o současně používaných materiálech, které jsou prezentovány velkou škálou barevných tónů. V současné době se na trhu vyskytuje množství přijatelných technologií a materiálů, které z památkového hlediska, ale i z hlediska technologického vzhledem ke stálosti barev a jejich trvanlivosti mohou být s úspěchem využity.

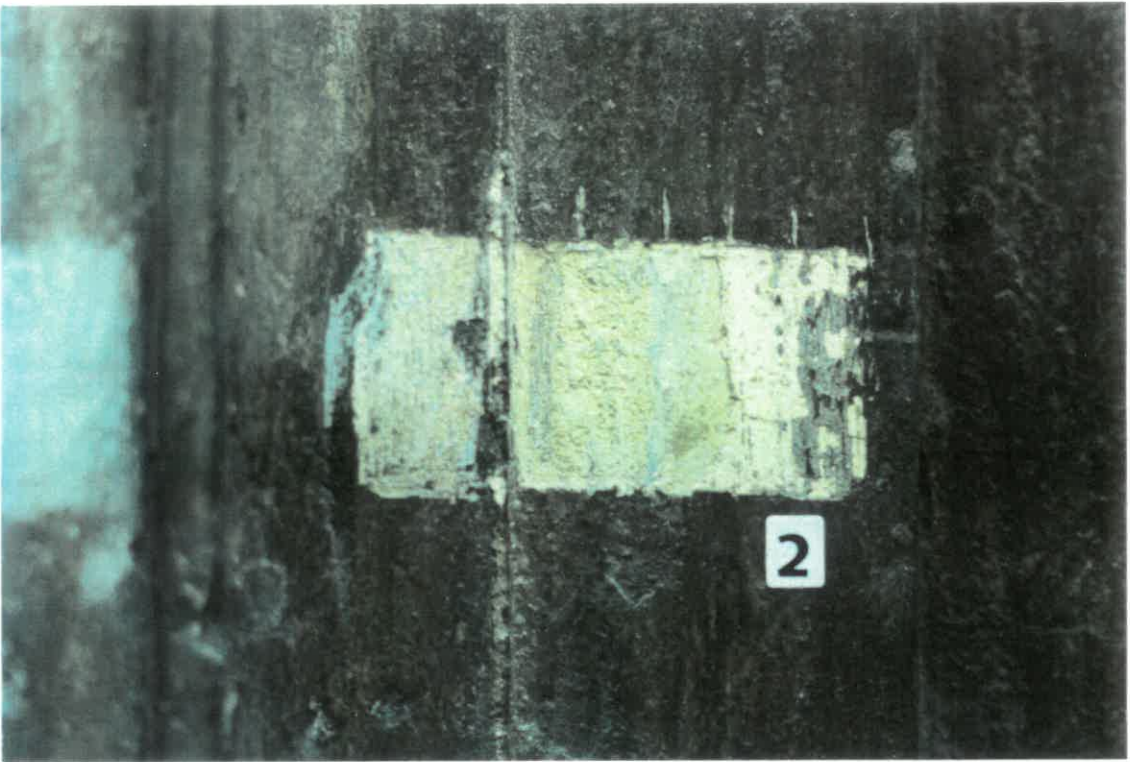
Barevné řešení fasády bude odviset od vyjádření Pražského památkového ústavu a rozhodnutí příslušného odboru památkové péče magistrátního úřadu hl.m.Prahy.

doc. Petr Siegl ak.soč.

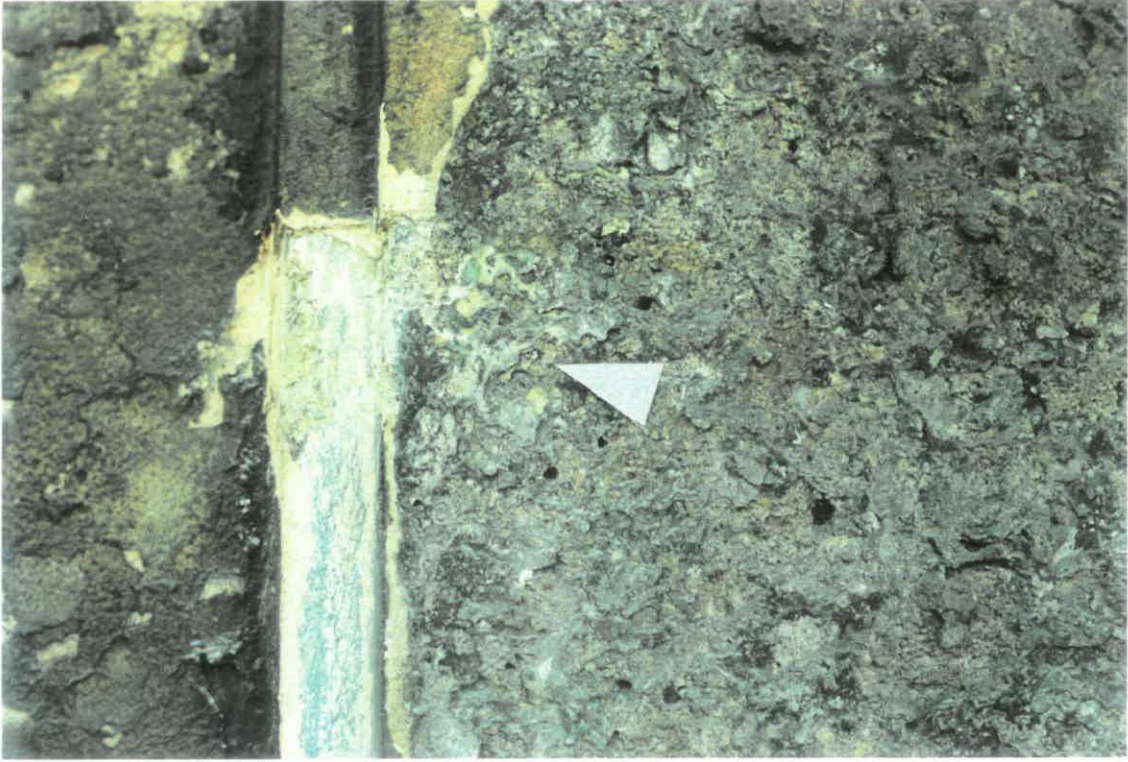
V Praze dne 8.3.1995

a

d

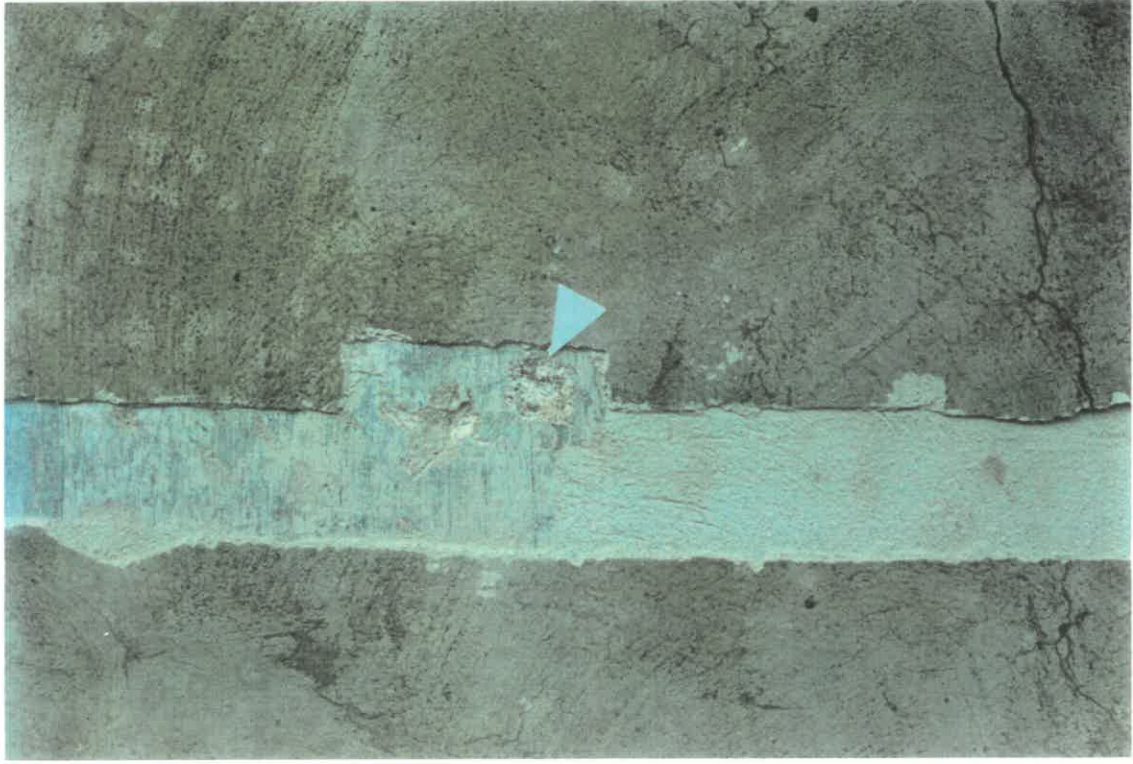

c

d

3

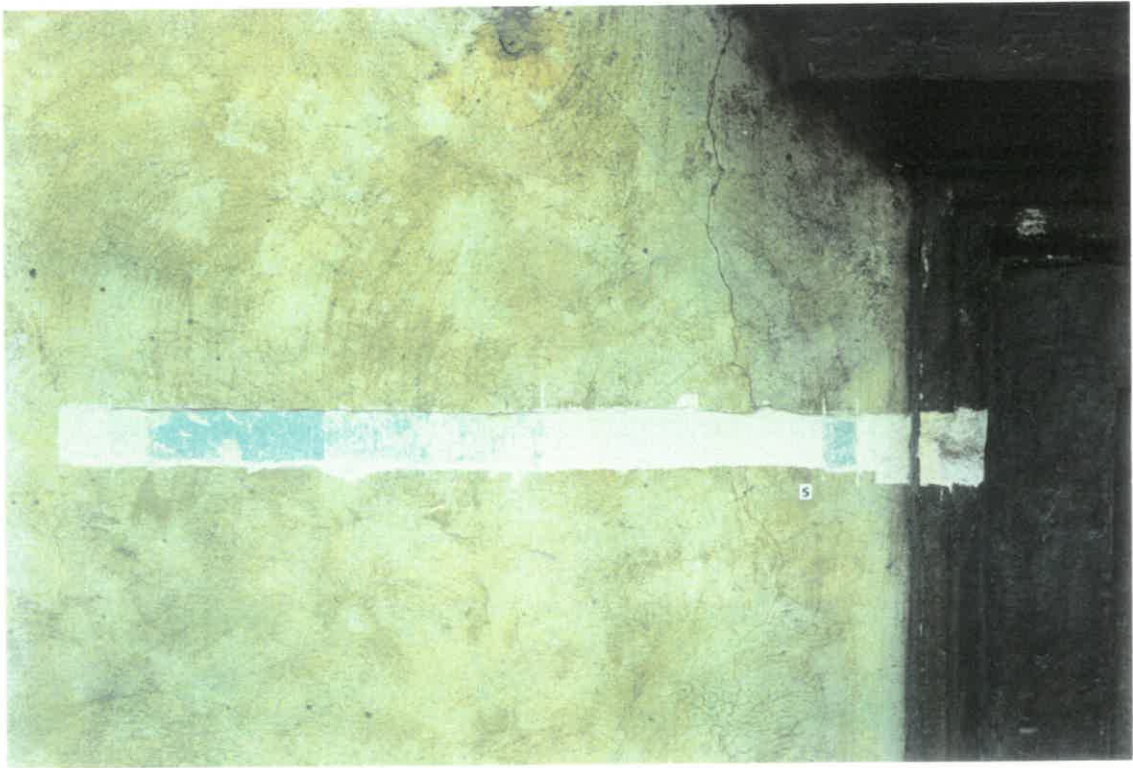
h

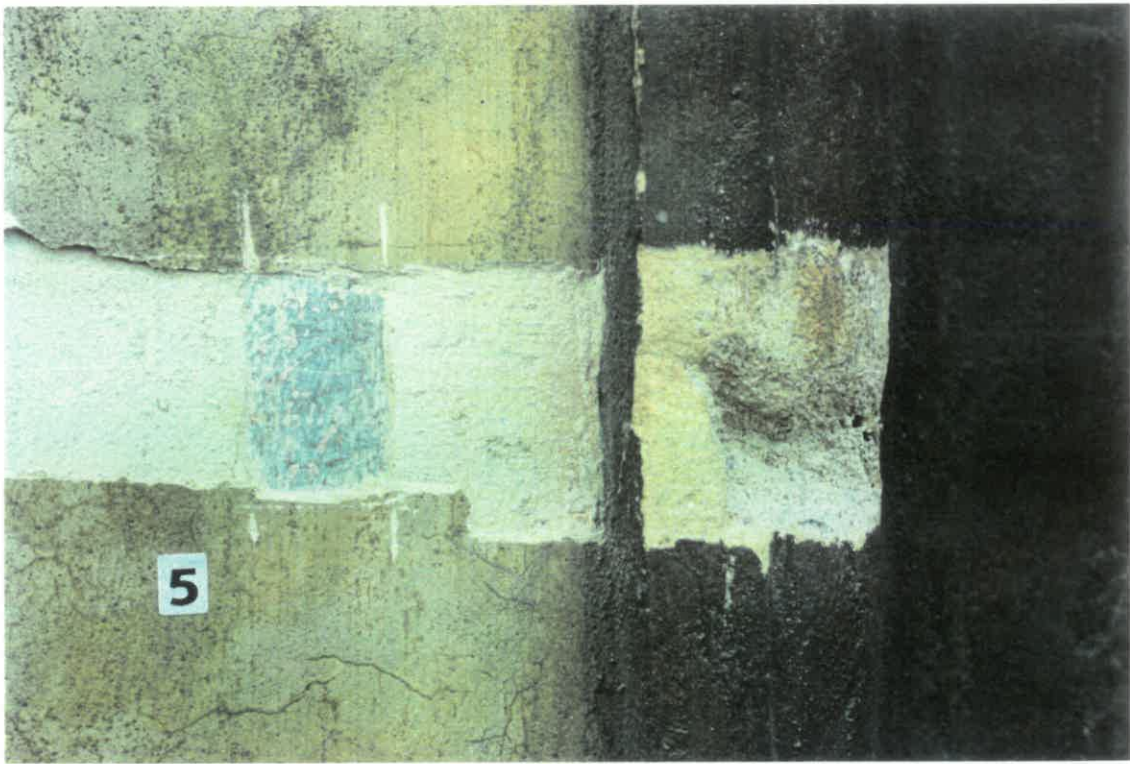
ch

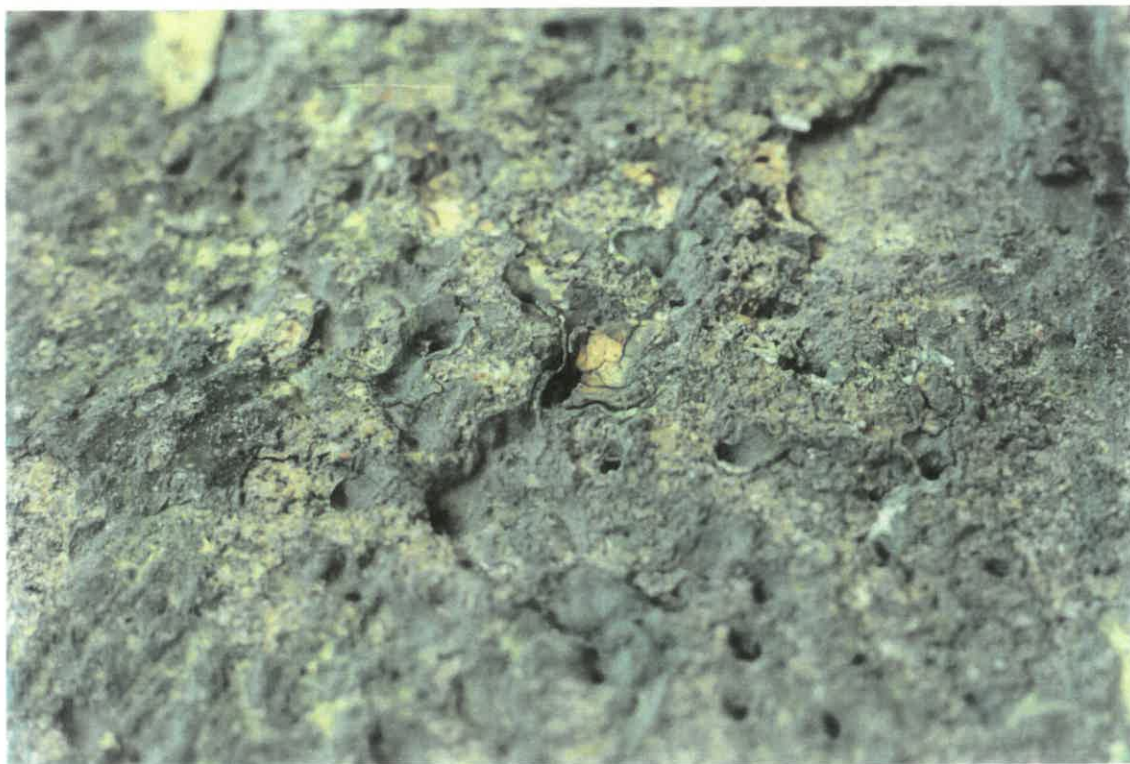
i

j

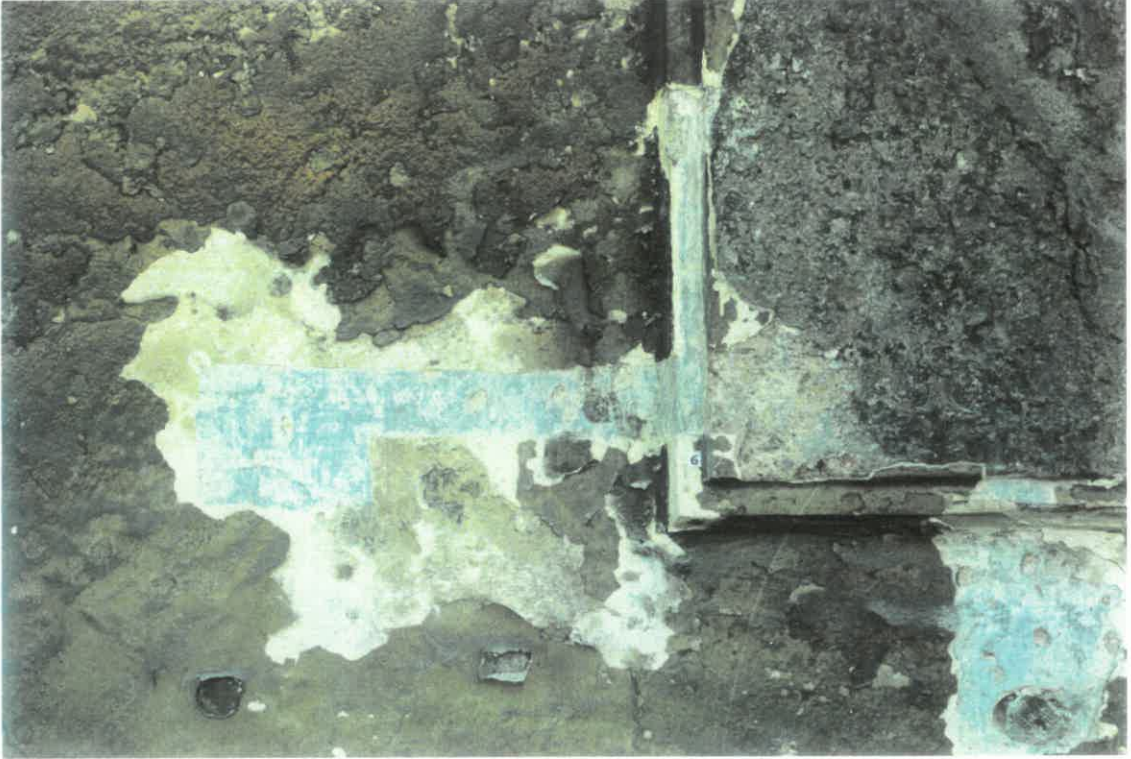
k

l

m

n

o

Chemický průzkum

Restaurátor: doc. Petr Siegl, ak. soch. rest.

Číslo zprávy: 9506

Negativy 281095

Technika: Omítky

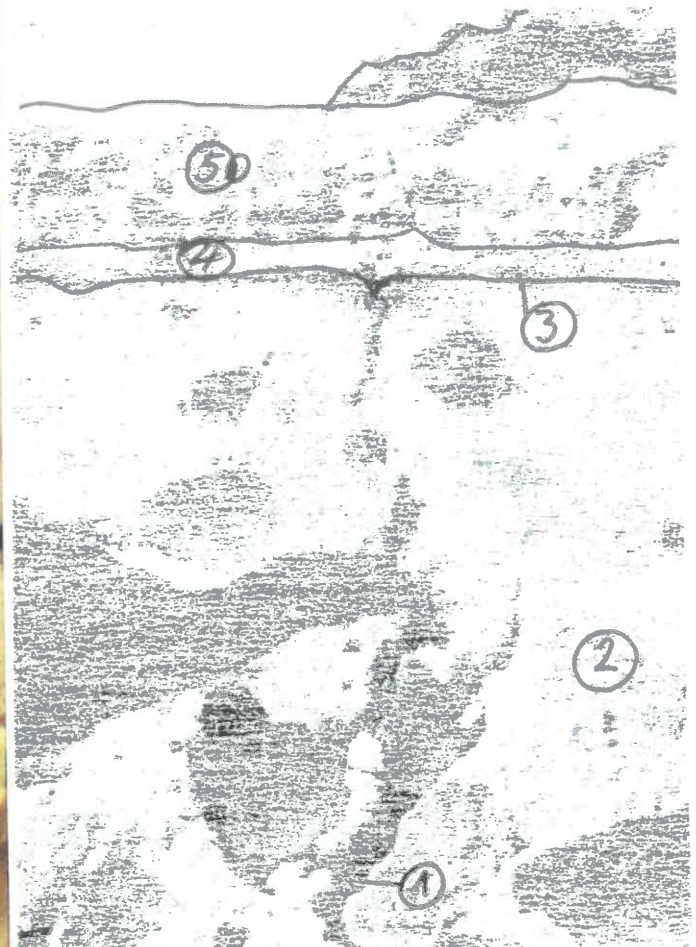
Název a autor: Dům u pěti korun

Datace: ?

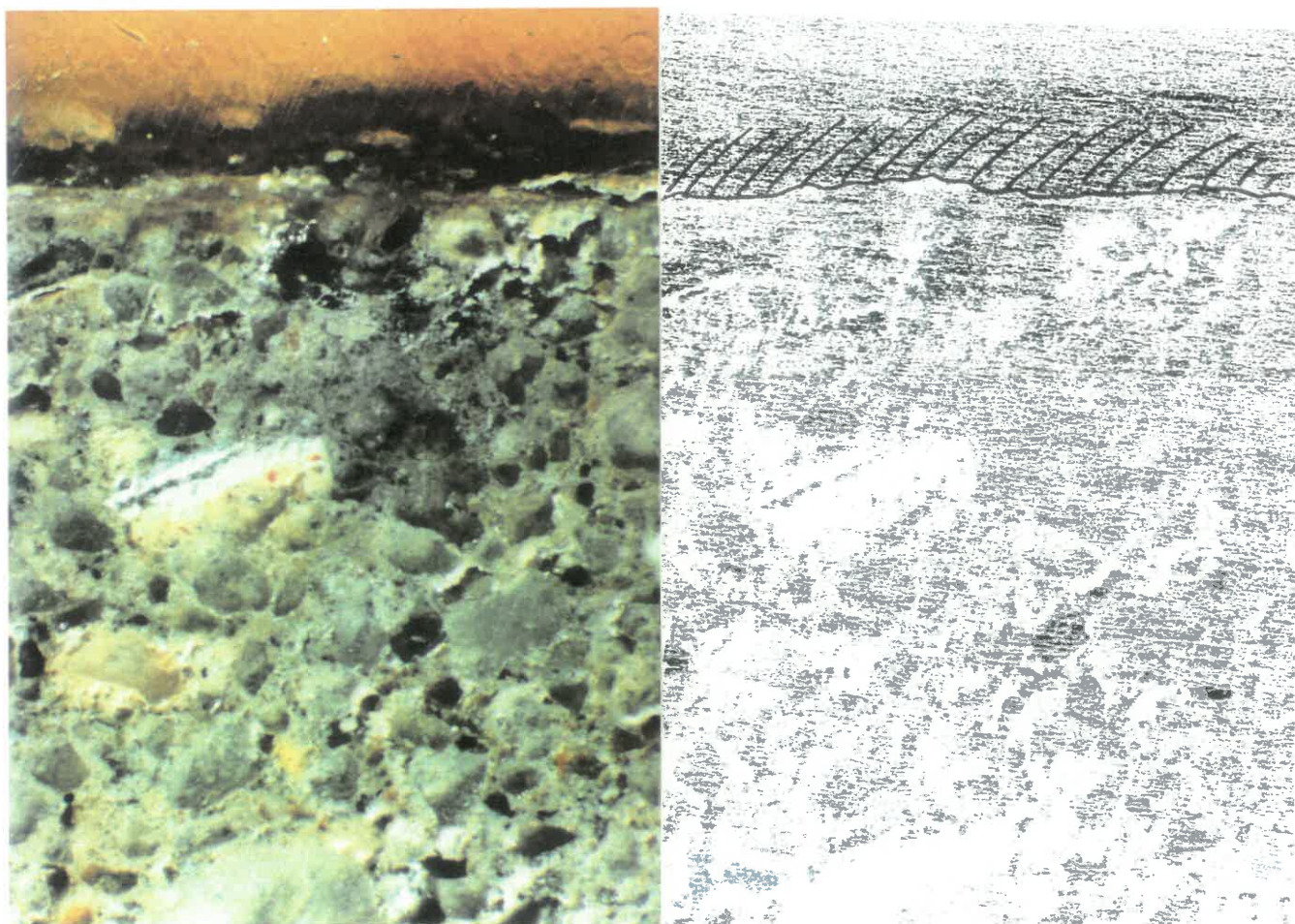
Majitel: soukromý

Analýzu provedla v Laboratoři restaurátorské školy AVU v Praze ing. Barbora Hřebíčková

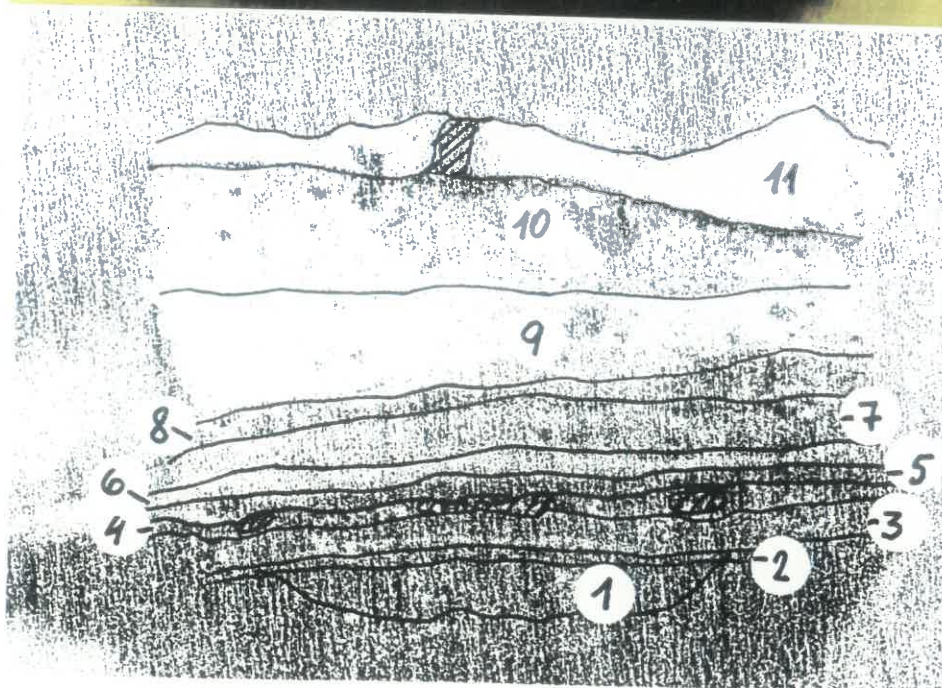
1) Fotografie při zvětšení 40x. Nejsilnější vrstvu tvoří popraskaná omítka (prasklina 1, omítková vrstva 2). Následuje tenká mezivrstva nečistot 3 a bílý vápenný nátěr 4, který je zateklý do praskliny. Následuje vrstva s množstvím drobných kamínek, případně fragmenty dalších nátěrů, z nichž žádný není původní.

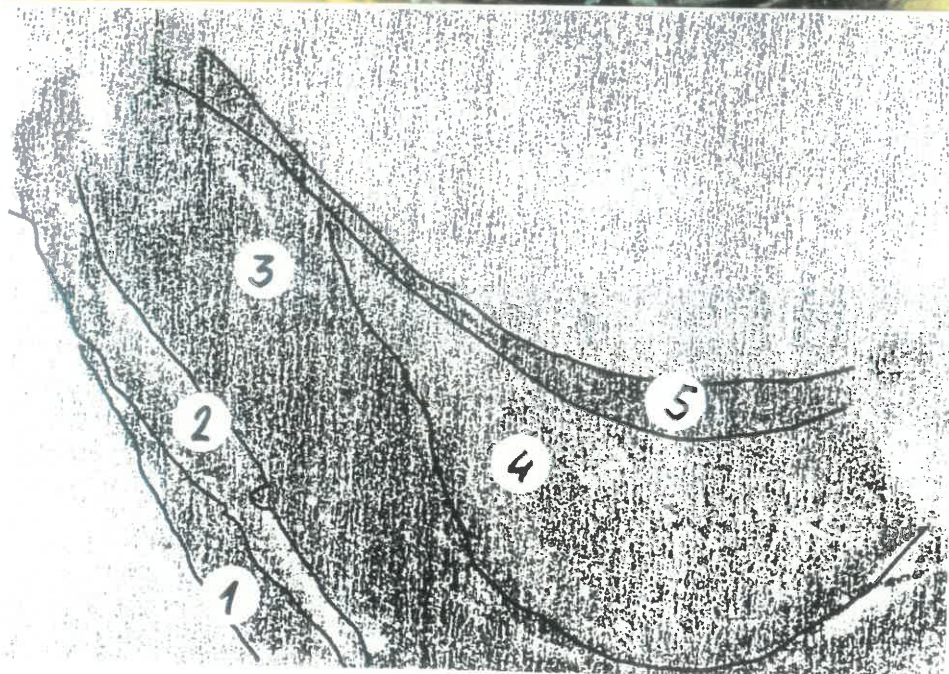
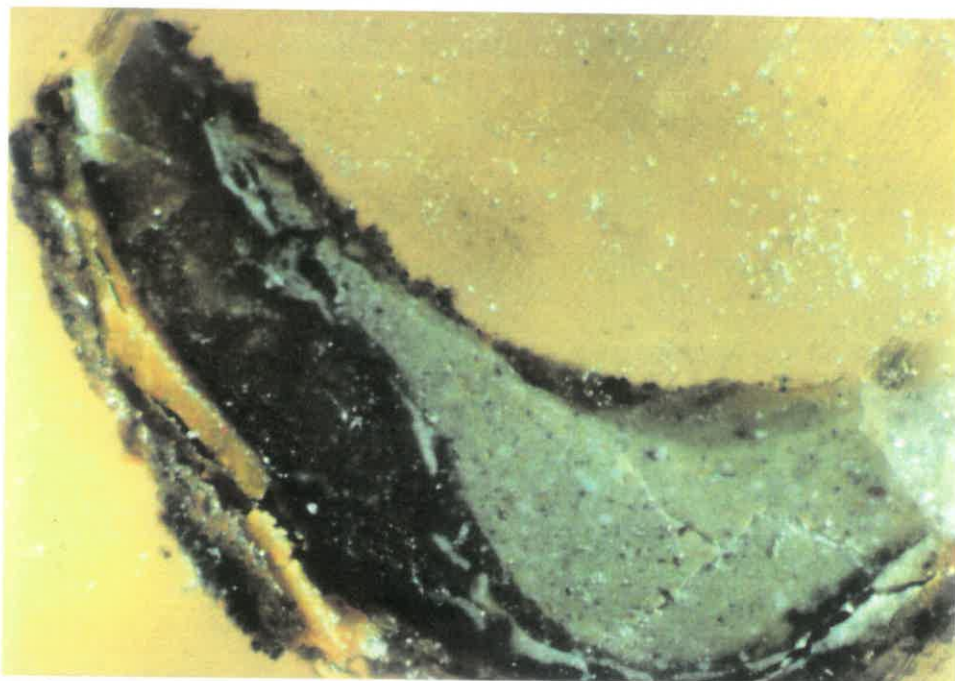
2) Fotografie při zvětšení 40x. Vzorek je jednovrstvý a obsahuje jen cementový štuk. Horní zdánlivá tmavá vrstva je iluzivně tvořena stínem na fotografii.

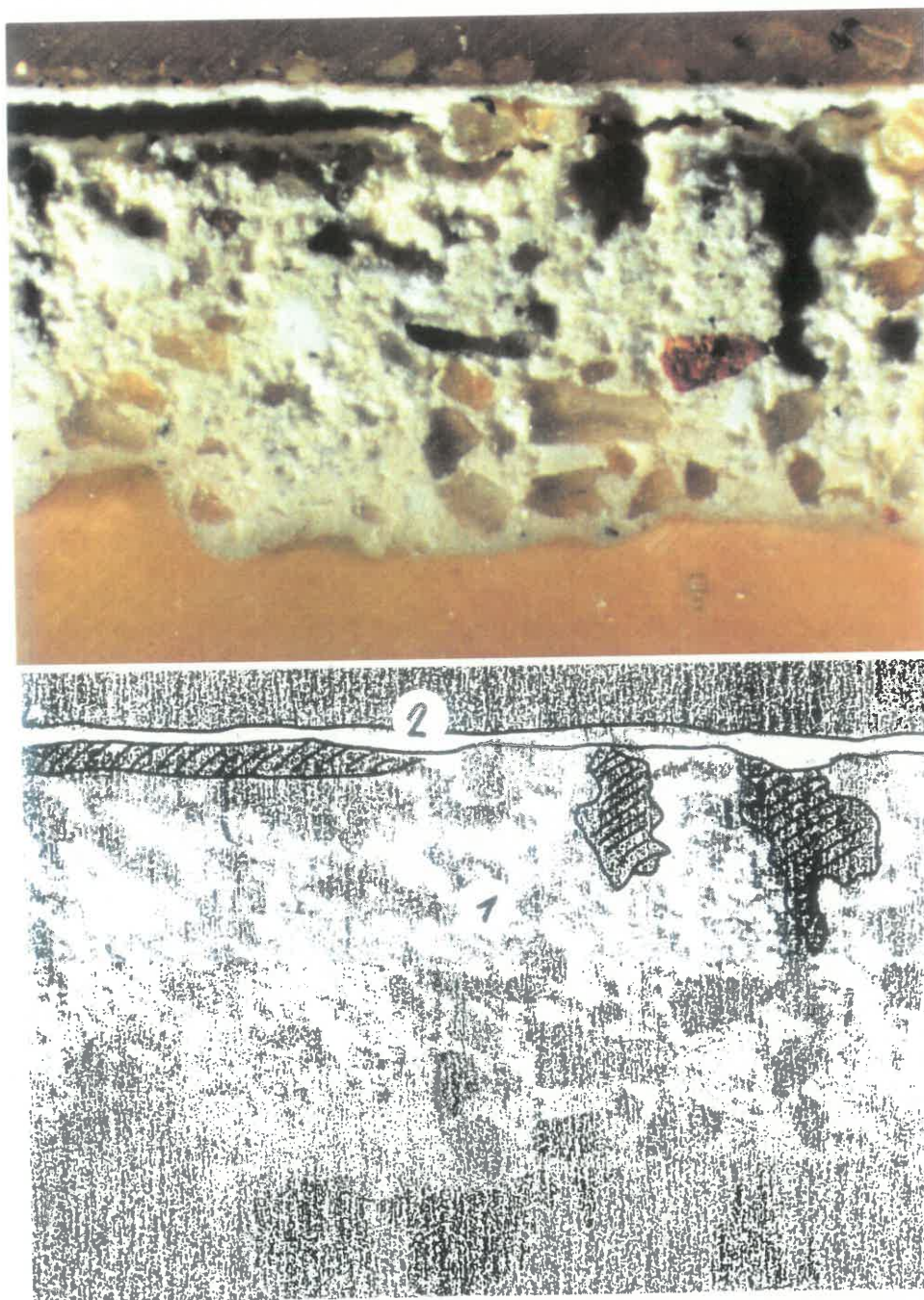
3a) Fotografie při zvětšení 40x. Mnohovrstevný vzorek obsahuje 1 pravděpodobně zbytek omítky, všechny ostatní vrstvy jsou barevné nářezy a vrstva 9 a 10 má charakter vápenné omítky. Na jejím povrchu je mezivrstva nečistot a čistě bílý popraskaný nátěr 11. Pravděpodobně původní barevná vrstva je vrstva 2 tvořená nepigmentovaným vápnem.

3b) Fotografie při zvětšení 40x. S předchozím vzorkem je shodná jen vrstva 1 a 2 (omítka, bílý nátěr a silnější žlutý nátěr), ostatní vrstvy obsahují fragmenty vrstev, které se na předchozím vzorku nedochovaly.

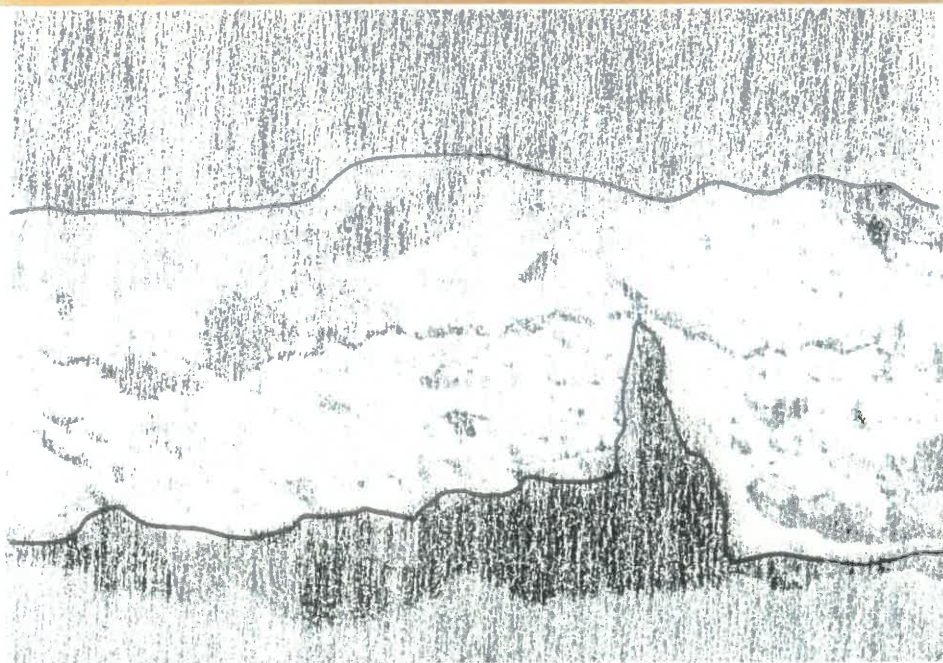
4a) Fotografie při zvětšení 40x. Na snímku je patrná silná vrstva omítky 1, která obsahuje řadu dutin, zvláště při povrchu (šrafovaně). Povrch je opatřen bílým vápenným nátěrem.

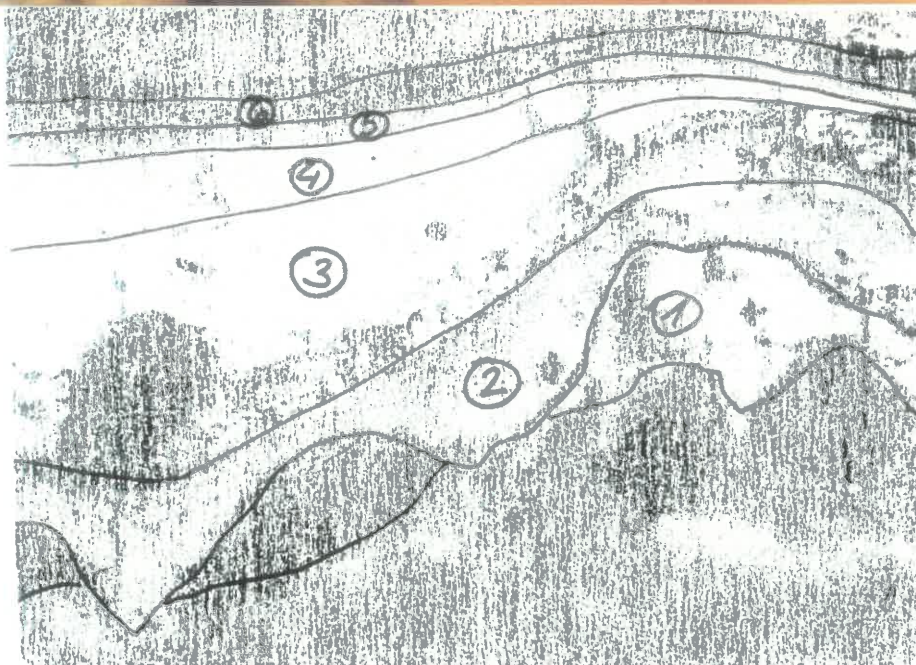
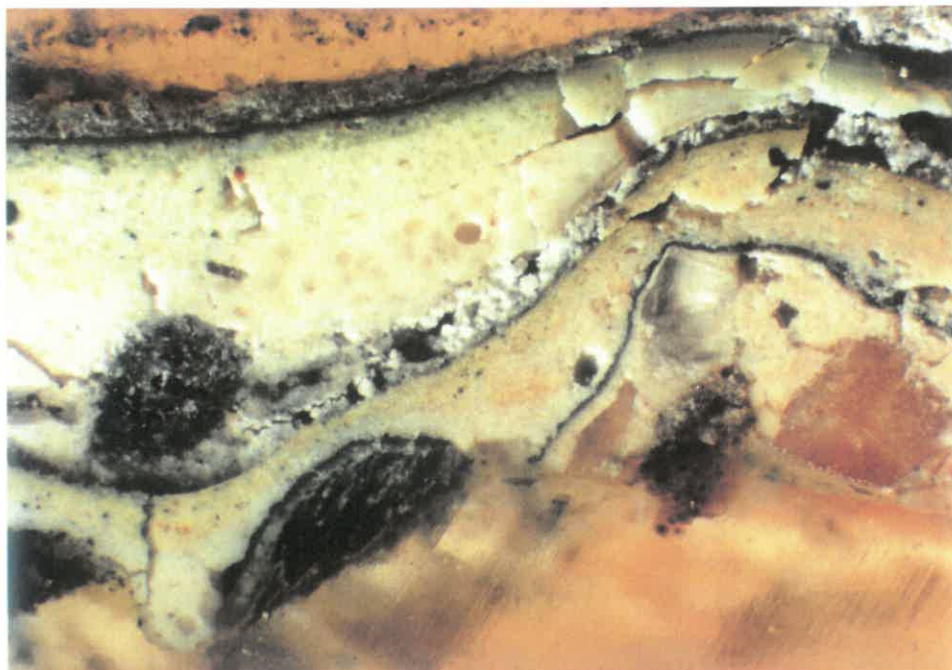
4b) Fotografie při zvětšení 40x. Vzorek se skládá ze tří vrstev omítky, z nichž vrstva 2 je fragmentální a vrstva 3 je narušena dutinami. Na povrchu se nachází šedý nátěr 5.

5a) Fotografie při zvětšení 40x. Vzorek obsahuje jedinou vrstvu vápenné omítky se zrnky železitých minerálů (možná terakoty) a je horizontálně rozpraskaná. Spodní tmavou zdánlivou vrstvou tvoří stín.

5b) Fotografie při zvětšení 40x. Vrstva 1 je s červeným zrnem je táž jako u vzorku 5b. Následuje mezivrstva nečistot, omítková vrstva 2, nečistoty, vrstvy 3, 4, 5 byly patrně nanášeny zároveň nebo po očištění povrchu, následují nečistoty a šedý nátěr 6.

6a) Fotografie při zvětšení 40x. Souvrství 1-4 je totožné se souvrstvím 3-6 předchozího vzorku.

